

20.10.23

8-Б клас

Історія України

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Культурно-освітнє життя. Книговидання.

Мета: визначити умови і стан розвитку культури в українських землях, а також з'ясувати, як ці обставин впливали на розвиток освіти і науки; розвивати в учнів уміння самостійно працювати з різними джерелами інформації і на їх основі робити висновки та узагальнення, на конкретних прикладах духовної культури розкривати характерні риси культури українського народу.

Актуалізація опорних знань.

Бесіда

1. Чи мала Україна в кінці XVI - на поч. XVII ст. власну державу?
2. До складу яких держав входили українські землі в даний період?
3. Яку політику проводили уряди даних держав щодо українського народу?
4. Яку роль у житті українців відігравала Українська православна церква?
5. Чим займалися братства?

Мотивація навчальної діяльності.

Люблінська унія започаткувала активний наступ на українські землі, православну культуру, національну культуру. Разом з тим через Польщу на українські землі проникали ідеї реформації, Відродження, гуманізму.

Вивчення нового матеріалу

Робота з хронологією

Основні дати:

1574 р. - видання Іваном Федоровим (Федоровичем) у Львові «Апостола» та «Букваря».

1576 -1578 рр. - заснування князем Василем-Костянтином Острозьким друкарні та школи, виникнення острозького культурно-освітнього осередку.

1581 р. - в Острозі Іваном Федоровим видано Острозьку Біблію.

1556 - 1561 р. – Пересопницьке Євангеліє

Словникова робота

Культура — це сукупність матеріальних і духовних надбань людства.

Національно-культурне піднесення — процес змін в українській духовній культурі під впливом ренесансно-гуманістичних ідей, який характеризувався пробудженням інтересу до рідної мови, освіти, культури та початковим формуванням національної самосвідомості.

Для культури XVI ст. характерне національно-культурне піднесення.

Гальмували розвиток культури:

- роз'єднаність українських земель, які перебували під владою різних держав;
- відсутність єдиного політичного центру;
- постійні релігійні й національні утиски з боку Речі Посполитої, Угорщини, Туреччини;
- тяжкий іноземний гніт;
- спустошливі турецько-татарські напади.

Стимулювали розвиток культури:

- національно-визвольні рухи;
- виникнення козацтва і Запорозької Січі;
- героїчні козацькі походи;
- досягнення культури Відродження в Європі;
- здобуття молоддю вищої освіти в європейських університетах.

Шкільництво

**Початкові
школи діяли
при церквах і
монастирях.**

**Домашня освіта була
доступна заможним
верствам населення.**

- При церквах у селах і слободах існували початкові парафіяльні школи, де навчалися грамоті діти селян і козаків.
- В цей час в Україні діяли також міські, церковні, монастирські, домові, протестантські, уніатські, католицькі школи.
- Існували братські школи: на початку XVII ст. в Україні діяло 30 братських шкіл. У них виховувався патріотизм, повага до рідної мови, культури, православної церкви. На початку XVII ст. провідною стала Київська братська школа, вона мала таких кваліфікованих учителів і відомих учених, як Й. Борецький, М. Смотрицький. Опікувався нею гетьман П. Сагайдачний і відома діячка на просвітницькій ниві Г. Гулевичівна.
- Вищу освіту українські юнаки могли здобувати тільки за кордоном (в Західній Європі), тому що в Україні вищих шкіл тоді не було.
- Українці здобували освіту і ставали провідними вченими в європейських навчальних закладах.
- 1632 р. у Києві на базі братської школи та школи Києво-Печерської лаври був створений Київський колегіум (згодом Києво-Могилянська академія).
- Розвиток освіти стимулювала поява перших підручників, що свідчило про достатньо високий рівень закладів освіти: - І. Федоровим (Федоровичем) видано у Львові та Острозі «Букварі» — посібники для вивчення слов'янських і грецьких мов;
- вийшла друком «Граматика» Лаврентія Зизанія;
- 1619 р. вийшла «Граматика словенська» Мелетія Смотрицького. За цим підручником, який М. Ломоносов назвав «вратами учености» близько 150 років (до кінця XVIII ст.) вивчали мову учні українських, російських, білоруських, болгарських, сербських та інших православних шкіл;
- видано перший словник «Лексикон словенороський» Памви Беринди.

Острозька академія (Слов'яно-греко-латинська академія)

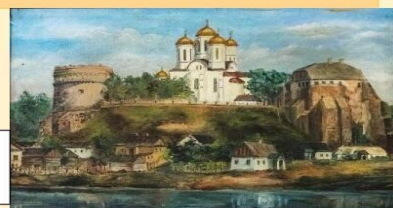

Слов'яно-греко-латинські школи.

- У 1576 р. коштом князя **Василя-Костянтина Острозького** відкрито школу в м. Острог.
- Викладалися церковнослов'янська, грецька і латинська мови та «**сім вільних наук**» - граматика, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, астрономія і музика.

Острозький замок.

1578 р. князь Василь-Костянтин Острозький у м. Острозі на Волині заснував Острозьку академію — перший вищий навчальний заклад в Україні.

В ньому були поєднані кращі традиції освіти Русі-України та досягнення західноєвропейських університетів.

Першим ректором академії був Герасим Смотрицький.

Курс навчання складався із «семи вільних наук» доби Ренесансу (граматика, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, музика й астрономія). Тут вивчали і філософію. Провідне місце посідало вивчення старослов'янської, грецької та латинської мов.

Вихованці Острозької академії стали визначними вченими, письменниками-полемістами й перекладачами, церковними, військовими та політичними діячами. Тут навчалися Мелетій Смотрицький, Йов Борецький, Захарія Копистенський, Петро Конашевич-Сагайдачний та інші.

Після смерті В.-К. Острозького у 1609 р. школа занепала й припинила своє існування у 1640 р. Онук В.-К. Острозького Анна-Азоїза Ходкевич перетворила Острозьку академію на єзуїтську колегію.

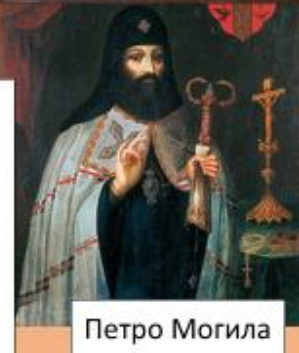
Києво-Могилянський колегіум.

У 1615 р. було засноване
Київське Богоявленське
братство.

Завдяки пожертві Галшки
Гулевичівни братство відкрило
школу та притулок.

- Вищий навчальний заклад, заснований **Петром Могилою** в Києві **1632** року.
- Колегія утворена в результаті злиття **Київської братської** та **Лаврської** шкіл.

Петро Могила

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

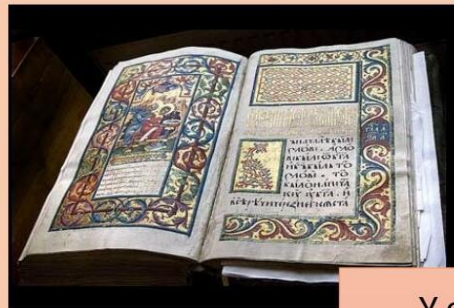
https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Робота з підручником. Кероване читання.

Пересопницьке Євангеліє (1556-1561 pp.) — визначна рукописна пам'ятка староукраїнської мови. Писець — Михайло Василієвич, син сяноцького протопопа, який працював над створенням пам'ятки під керівництвом архімандрита Пересопницького монастиря Григорія. Робота була розпочата 15 серпня 1556 року в

Дворецькому монастирі князів Жеславських, завершена 29 серпня 1561 року в Пересопницькому монастирі.

Пересопницьке Євангеліє (1556 – 1561 pp.) – переклад Святого Письма із церковнослов'янської мови на староукраїнську літературну.

Сторінка
Пересопницького
Євангелія.

У сучасній Україні новообрані президенти складають на Пересопницькому Євангелії присягу українському народові.

Книгу було написано на 482 пергаментних аркушах, добре орнаментовано, вона мала чимало кольорових заставок та мініатюр у стилі доби Відродження.

Книга містить цінний матеріал для вивчення історії української мови. Це перша пам'ятка української писемності, в якій виразно виявилися риси живої народної української мови цього періоду. Вона є національною святинєю і зберігається в рукописному відділі Центральної наукової бібліотеки Національної академії наук України в Києві.

Починаючи з 1991 р. стало традицією під час присяги Президента на вірність народові України поряд із Конституцією України та Актом проголошення незалежності України класти й Пересопницьке Євангеліє як найдорожчу духовну святиню.

Розвиткові української мови і культури сприяло книгодрукування.

Книговидання. Іван Федоров (Федорович)

5) Перші українські друковані книжки. Книговидання.

У др. пол. XVI ст. – створюються друкарні в Острозі, Львові, Києві

1574 р. – Іваном Федоровим відкрито друкарню у Львові
1574 р. – видання у Львові «Апостола» і «Букваря» Іваном Федоровим. «Буквар» - перший український підручник. Гравюри.

Початкова сторінка
«Букваря», 1574 р.

Остання сторінка
«Букваря». Герб
Львова і І.Федорова

Львський Апостол
І.Федорова, 1574 р.

- Значного розвитку в литовсько-польську добу досягло книгодрукування в Україні, що мало вирішальне значення для освіти, науки і культури.
- Із книгодрукуванням пов'язане в Україні ім'я Івана Федорова (Федоровича), який через переслідування в Московії в період царювання Івана Грозного переїхав до Львова. В 1572-1573 рр. у м. Львові Іван Федоров (Федорович) заснував першу в Україні друкарню і в 1574 р. видав книги «Апостол» та «Буквар».

- В Острозі, крім академії, діяла і друкарня. На запрошення князя Острозького до Острога приїхав першодрукар І. Федоров (Федорович). Тут під опікою В.-К. Острозького він у 1581 р. надрукував Острозьку Біблію слов'янською мовою. Це було перше повне видання Біблії, якого ще не мав жоден слов'янський народ.
- Традиції українського друкарства XVI ст. продовжуються і в першій половині XVII ст. На цей час кількість друкарень значно зросла. Друкарні з'явилися в багатьох містах України: Києві, Луцьку, Рогатині та ін.

Свої друкарні мали також церкви й монастирі.

- Найбільше значення мала друкарня Києво-Печерської лаври, заснована архімандритом Є. Плетенецьким. Вона проіснувала понад 300 років.

Тут на початку XVII ст. вийшла ціла низка граматик, словників, букварів, творів полемічної літератури.

У друкарні Києво-Печерської лаври П. Беринда надрукував перший друкований словник.

Розвиток книгодрукування сприяв:

- поширенню знань і розвитку освіти;
- збільшенню кількості шкіл;

- розвиткові культури та зміцненню мовної єдності українського народу.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Запитання:

- Роки існування Острозької академії.
- Хто і де її збудував?
- Назвіть першого ректора академії.
- Хто започаткував Україні книгодрукування?
- В якому році надруковано «Апостол»?
- В якому році надруковано «Острозьку Біблію»?

Перегляньте відео: <https://youtu.be/uWRiib0DAR0?si=qcDeTOprHYN-F8Et>

Домашнє завдання

- Прочитати §6

Завдання надсилайте на освітню платформу Human або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!